

ELEKES FERENC
VÁROSI VERÉB

ELEKES FERENC
VÁROSI VERÉB

Versek

A borítólapon
KANCSURA ISTVÁN
rajza

TARTALOM

ELŐSZÓ

EMBERKÖZI BOLYGÓ

EMBERKÖZI BOLYGÓ
VÁROSI VERÉB
ÁLMAIM REGGELRE KICSERÉLNEK
MEZŐRŐL JÖTT AZ EMBER
JOBBIK NAGYAPÁM
KI VITTE EL A GYERMEKKOROM?
KÉT LÉPÉSNYI MELEGÉRT
REGGELI CSÖNDES STATISZTIKA
HA KÖLTŐ, KILÉP A VERSBŐL
SZÓLÍTSATOK MEG
DIALEKTIKA
OLYANNÁ LENNI KÉNE
MOST AZT SZERETNÉM
FALU
ANTENNA
TELEK S TAVASZOK ELÉBE
SZÉPEN AKARNÁM
VÁLTÁS
EGY HATÁRKÖNÉL
KÜLDETÉSBEN
VASÁRNAS
TÉLI TÁJKÉP
LEGÉNYKORBAN
AMENNYI MÁJUS
VONATON
VIHAR
ESŐ

AMIKOR SÍRSZ

PROFÁN SZERELEM
A HALAK IS
CSALÓKA KÖNNYEK
TI TANÍTOTTÁTOK
HA JÖN A TAVASZ
HOGY ELMENTÉL
MERT NEMCSAK A SZÉP SZÓ...
AMIKOR SÍRSZ
ÉN NEM TUDHATOM
TELEFONÁLT A KEDVES
HALLOM VALAHONNAN
ÍGY - ÚGY
TUDHATOD MÁR

DARABOS KÖVEK

HASONLAT
SZÉP, FEHÉR FÜSTBŐL
DARABOS KÖVEK
MODERN VERS
VAGÁNY BESZÉD
KIK ELSUHANTOK
KÉRÉS
VÁLÁS UTÁN
SÍRÁSÓK
TÖRVÉNYEK FELISMERÉSE
SEMMI, SEMMI
NEKEM ÍGY SIKERÜLT
ANYÁM AZT KÉRDI, MÉRT NEM
ALSZOM

ELŐSZÓ

Ismerős, de egyben új forrásokból fakadó keserédes nosztalgia árad Elekes Ferenc verseinek jó részéből: a városba került fiatalember szemérmes vágyakozással gondol vissza falujára. Ebből az élethelyzetből könyvtári költészet sarjadoszott már, műkönnyekben úszó népieskedő rigmus és szárnyaló népies eposz, vitathatatlan fércversek és vitatható remekművek egyaránt. A városba szakadt falusi ember életérzésének légiónyi kintornását és igaz költőjét ismerjük, élükön egy valóban titáni poétával, kit Szergej Jeszenyinnek hívtak. Mondhat-e újat, eredetit, korunkra érvényeset valaki e már-már roskasztóan terhes hagyományok ellenére?

Elekes eredetiségének és életérzése érvényességének mindenekelőtt szemlélete veti meg az alapját; helyzetét a szocialista társadalom fejlődésében érzékeli: a város nem idegenítette el a falutól, a városba is vissza-visszatérve, falujában is otthon érzi magát. Nála alapvetően más a lírai - mert a társadalmiból fakadó - szituáció: nem menekül a városba, majd gigászi vadonából vissza a csendes faluba, nem hanyódik-örlődik a kettő között, hol idillire, hol meg pokolfeketére festve egyiket is, másikat is. Életérzéséből teljességgel hiányzik a talajvesztettség szédülete, verseiből ellenkezőleg, a helyét megelégedő ember biztonságérzete sugárzik... Ez az ige azonban, idilli hangulatot sugalló mellékizével, nem nagyon illik hozzá: a világot rózsaszín ködökben ringató látásmód ugyanis idegen tőle.

S ha, mint mondom, biztonságérzet az alapvető lelki tartása, ha a falut nem idilli délibábok káprázatában látja, honnan mégis a nosztalgikus vágyakozás? Mi ez: irodalmi reminiscencia, feltételes lírai reflex, póz? Van egy életképe (M e z ő r ő l j ö t t a z e m b e r), amelyben mintha ellentétét villantaná meg saját életérzésének: a városba indult, világot látni vágyó falusi szóba akar állni a parkban kaszáló emberekkel, de azok szóra sem méltatják:

*Az ember tovább ment,
otthoni lájbisan,
nem nézett
semerre,
nem akart többé világot
látni se.*

Elekes nem eszményíti ezt a mozzanatot, egy villanat az egész, tárgyilagos, minden lírai kommentártól mentes pillanatkép. Párverse ez a Városi verébnek, amott a megoldatlan, emitt a megoldott helyzet lírai rajza:

*Városi veréb bátorsággal
s bizalommal
járok én is közöttetek,
magas falak, és nem riasztanak már
a nikkal orrú autók...*

A városi létforma a falusit idézi: a hús szódavíz forrásként csurran, a vízcsapok üde erek, a neonok foszforeszkáló tüzek. Itt harmóniát sugallnak a hasonlatok, másutt (R e g g e l i c s ö n d e s s t a t i s z t i k a) az egymásra vágott képek lázas pergése a város sebesen lüktető életritmusát érzékelteti, a csattanó viszont ellenpontosza csillantja meg a falut, az ingeujját tempósan feltűrő apa képében. Nem oldhatatlan ellentmondásként, de reális és társadalmi gyakorlatunkban megoldódó ellentétként állítja nem szembe, csak egymás mellé Elekes ezt a képsort és ezt a képet. A falut a civilizáció korszintjén szeretné már látni, másrészt viszont az otthoni, patriarkálisnak tűnő, lényegében azonban a családi együvé tartozás fészek-melegét

szeretné az emberi kapcsolatok érzelmi és erkölcsi alapjának tudni. A nosztalgia tehát eszményeinek tükré. Vannak versei, amelyekben a patriarkális motívumokon nem derengenek át elég világosan ezek az eszményei, másutt viszont egyértelműen nevezi őket nevén, mint ebben az egy tömör képből álló versben (H a s o n l a t):

Én azt hiszem,
amikor nagyon nagy dolgok
történtek a földön,
- például forradalom -
markába köpött a világ,
mint apám,
keményfogású
hajnalokon.

Egy már-már semmitmondó, olajnyomatszerű kép micsoda villogóan új színeket és áramdús elevenséget kap eszményeinek villamosságában.

Ám Elekes életérzésében ez az eszményt sajátosan tükröző nosztalgia korántsem egyedural-
kodó, egy másik, a falu-város viszonyánál is izgalmasabb, az emberek közötti viszony vonzza
mindinkább lírai lehetőségeivel: a szocialista emberség egyetemessége. E m b e r k ö z i
b o l y g ó című verséből idézem:

Emberkörüli pályára
röpített a sors,
azért bolyongok,
hogy gyönyörű híreket hozzak
testvér csillagokról...

Az az otthoni fészek-meleg anélkül, hogy képileg vagy másként utalna rá, továbbra is az esz-
ménye marad (K é t l é p é s n y i m e l e g é r t), álmaiban az emberek mielőtt kilépnének az
utcára, letörlik lábukat, kirohannak a kávézókból, hogy homokot hordjanak az épülő házhoz,
ezeridegeneknek visznek virágot. Naiv falusi gyerek maradt? Hadd idézzem, mekkora városi
„vagány”, amikor például a cinikusokat gúnyolja (M o d e r n v e r s):

...gané-domb a világ,
de fölötte modern madarak
csőrében csattog a holnap
slussz-passz.

Nem, Elekes számára már egyáltalán nem probléma, hogy ő városi-e vagy falusi, s noha
társadalmi biztonságérzete akkor sem ingott meg, amikor emlékeinek és új élményeinek kavar-
gásában élt, ez az érzete még szilárdabb lett azáltal, hogy eljutott az egyetemes szocialista
emberség érzékeléséig. Még csak az első rápillantásait jegyzi föl lázasan, de szerelmes versei
már tükrözik ezt az új lírai közérzetét, bennük egy mai ember fölszabadult gondjai szólalnak
meg. Nem, nem tévedés, a gondjaival való szabad viaskodás vall a legbeszédesebben arról,
hogy eszményeiben tiszta és emberségében töretlen, mert farkasszemet mer nézni a „prob-
lémákkal” (É n n e m t u d h a t o m):

...hosszú árva esték
csöndjében megérezem: ha túl jó az ember,
sohasem elég rossz ahhoz,
hogy nagyon szeressék.

Egyfajta bátortalanság jellemzi még, a végig nem gondolt gondolat és a végig nem érzett érzelem formai bizonytalanságot is szül, nem bántó, de mégis zavaró esetlenséget. De aki ilyen hű szenvedéllyel csügg eszményein, az végül megleli magában a formai fegyelem forrásait is.

SZÁSZ JÁNOS

EMBERKÖZI BOLYGÓ

EMBERKÖZI BOLYGÓ

Erdők, vizek
faggattak mostanig,
ember nem kérde,
miért viszek
magammal holtomig
ólmos terheket.

El kell mondanom immár,
hogy millió emberi fényévvel
ezelőtt indultam el
őseim földszagú tenyeréből,
kik úgy küldtek,
olyan meghagyással,
hogy használjak is.

Minden elemem a földből való,
nemesfémeim a könny és a verejték.
Ujjaim a fák,
megőrzik a madárfészkeket akkor is,
ha átlát rajtuk az ég.

Emberközi bolygó
a nevem.
Fényem nem versenyezhet
hangos csillogással,
sebessége kiszabott mérték,
mit az emberközi tér törvénye,
a jóság és gonoszság közege
alakít.

Mai terekre értem,
s nincs táskarádióm,
se szervezett sétám,
és nem szeretem a modern raszputyinokat,
kik félnormával szegődtek el
az emberiséghez.

Minden szomorúságom
hiábavaló útjaimból ered.
Emberkörüli pályára
röpített a sors,
azért bolyongok,
hogy gyönyörű híreket hozzak
testvér csillagokról,
s úgy táviratozzak,
hogy rám is figyeljen néha
futtában a világ.

VÁROSI VERÉB

Figyeltétek-é a város
verebeit,
mikor úgy estefelé,
a járdaszéli fák alatt
csivitelnek?

Mellettük bulvárnai nép
kavarog, troli surran,
és annyi zörgő villamos szaladgál,
de őket nem zavarja -

Városi veréb bátorsággal
s bizalommal
járok én is közöttetek,
magas falak, és nem riasztanak már
a nikkell orrú autók...

Így élek itt,
munkámból el nem kések,
de azért néha mégis
megállítanak útkeresztezések.
Kimondatlan dolgok
száz kínját hordom magamban,
és faluhoz szokott múltam ideér.
Nekem forrás csurran
a hűs szifonból,
s a csobogó vízcsap üde ér.
Nekem a borbélyüzlet réztányérja
teleholdat villant,
s patakparti reves fűzfák
lidérces fénye foszforeszkál
a fehér neon-csövekben,
és az is fáj,
ha fecskefészkek csöpp erkélyeit
leverik a tömbházak homlokáról.

Azt mondják,
a város ott kezdődik,
hol idegennek már nem köszönnek.
Bevallom,
azért bántott,
hogyan falumban is a minap
olyan sokan nem köszöntek -

ÁLMAIM REGGELRE KICSERÉLNEK

Hajnali kedvem nem érti senki.
Szomorú estém nem érti senki.

Az én álmaim
házról házra járnak,
s hajnalra mindég kicserélnek,
akár az ereszlábú asszony
a tejesüveget.

Én reggel azt is elhiszem,
hogymeg egyszer
magától megy majd minden.
És kirakatba tojnak a tyúkok,
s a patyolat utcára mielőtt kilépnénk,
letöröljük a lábunk.
Hiszem, lehet, eljön az idő,
hogymeg egy szépszemű mester
hunyorítására a lányok
mind kirohannak a kávézókból,
s homokot hordnak
egy épülő házhoz.
És azt is elhiszem,
hogymeg egyszer
ezeridegennek viszünk virágot,
s integetünk
zengő állomásokon,
s fölemelt fővel
járunk,
cselekszünk
mindég,
s hogymeg kiegyenesedik egyszer
a szívárvány is.

De valaki örökké
szembe jön velem az utcán,
legyint,
megáll a sarkon zsebetett kézzel,
azután sokáig várja,
hogymeg kikerüljék.

Ilyenkor megérezem,
valahol éppen
kihull egy csavar,
becsukódik egy könyv,
letaposnak egy búzaszálat.

Én pedig parittyás mozdulatokkal
megyek tovább,
s estére leiszom magam,
mert tudom,
hűvös kapualjakban
markába dudorodnak
a jószagú lányok,
pedig engem kerestek mindég
legszebb álmaikban.

S ha lefekszem este,
úgy alszom el,
hogy reggel majd megcsókolom
az ereszlábú asszonyt.

MEZŐRŐL JÖTT AZ EMBER

Mezőről jött az ember
egyenest, otthoni
lábbisan,
a városba indult,
nem akart egyebet; világot
látni csak.

A parkban araszos
füvet kaszáltak éppen
feltűrt ingujjú, kalapos
emberek.

Köszönni akart, semmi
egyebet,
odaszólt mentiben: - Jó napot,
hogyan vág?
Úgy mondta éppen, mint ahogy otthon
szokták.

Azok csak nézték,
semmit se szóltak,
nem voltak igazi kaszások.

Az ember tovább ment,
otthoni lábbisan,
nem nézett
semerre,
nem akart többé világot
látni se.

JOBBIK NAGYAPÁM

Hogy jó ember volt,
annyi bizonyos:
Hosszasan nézte mindég
az első hóhullást,
s csak akkor káromkodott,
ha érveiből kifogyott.

Félvak gebéjét
nagy utak után
végiglapogatta,
amikor a hámból kifogott.

Az időjárást újságból
sose nézte. Úgy volt,
kiállott este,
lám, mit mond az újhold.

Ha rossz volt a dohány,
azt mondta, háború lesz,
s ha én voltam rossz,
a jövődöt szidta.

Előre tudta a politikát,
s hitte: ha rajta múlna,
úgy elintézné
a világ baját,
mint kilincshez kötött
fájó fogamat.

Nevénél szava több volt.
Alá sem írt ezért
semmiféle listát.

Hogy felvette egy pártkocsi
a sáros úton egyszer,
azóta gyanúsak neki
mind a kommunisták.

Így nézett rám is
egy boros, hosszú éjjel,
míg elkísértem
a csillagok alatt.

Nagyot hallgattunk hazáig.

A kapuban szivarunk összeért.
És jólesett, hogy tudtam:
rossz embertől tüzet
még sose kéri.

KI VITTE EL A GYERMEKKOROM?

A fák alatt
beomlott a bunker.
Egyetlen könyvem ott maradt,
benne erdőtűz-háttérű
történelem.

Néném megbolondult
s most százéves divatokat emleget,
ha egyedül marad.

Tavaly a fecskénk nem tért vissza,
azóta
remeg a kertben
egy száraz ág.

Mint meglazult fogak,
dülöngélnek
a kapufélfák.

Anyám esténkint
végigtapogatja a léckerítést,
ékszere minden rozsdásfejű szeg,
mit apám kalapált.

Az asszonyok, ha összegyűlnek,
csak azt beszélnek,
tehenük tőgye elapadt,
az ember nem írt Szibériából,
a boltba lábbelit hoztak,
az előljárók kiosztották
maguk között.

Julinén lobogva jön
naponta többször,
valami fontosat akar,
de elfelejti, mire ide ér,
már nem is köszön.

Szilvafánk hiába termett
három őszön.
Most itt a negyedik,
korán kelnek a varjak,
dér hull reggelente.

Mint sírás előtt a bánat,
szorítja torkom az emlék:
egy német itt hagyta kukkerét,
cserébe vitte apámat.

Ki vitte el a gyermekkorom?

Mezítláb járni
hűvös ekenyomban
esőre hajló délután,
megállni földvégen
s nézni az eget
jámbor tehenek nagy szemében,
utána elkóborolni messze,
nagy csőrű madarak
dolgaikat mesélni este
ki miatt nem lehet?

Egy akna nem robbant fel
a híd alatt,
szép patakunkban
azóta minden kő gyanús.
Az erdőben ha moccan egy rigó,
a mellkasunkban
valami dörömbölni kezd.

A mezőn eldobott
lyukas fazéknak
estére híre megy:
szőkevény bujkál, mondja valaki,
a másik már látta is, hogy félvak.

Asszonyos gondok között
szomorkodóknak
nehéz a tél.
Fa nincs, s a csönd
beleduruzsol a töprengő időbe.
A gyermekeknek nem öröm a hó.
Játékait elveszi tőle
a sürgős járnivaló:
kenyér kell, tojás, jó hír.

Ki vitte el a gyermekkorom?

Mezítláb járni
hűvös ekenyomban,
esőrehajló délután,
megállni, nézni, elkóborolni,
mesélni este...
Hol vagytok, nagycsőrű madaraim?

A fák alatt
beomlott a bunker.
Fölötte fakó fűszálak
hajladoznak, ősz van,
korán kelnek a varjak,
odaszállnak,
károgva valamit visszahoznak
elhurcolt gyermekkoromból,
félek,
a macskaszemű rádióm
erdőtüzekről,
sunyi aknákról dorombol.

KÉT LÉPÉSNYI MELEGÉRT

Látod-e, tél jön megint,
hó-tollát fosztja a szél az égnek,
s a bundás gesztenyeárus
ott simogatja meleg edényét
az utcasarkon.

Valahol elveszett a Nap,
csak az útjavítók tüze ég,
forró fekete hengerekben
fortyog a szurok,
s az emberek arra térnek
két lépésnyi melegért...

Van úgy, hogy bennünk is hull a hó.
Hosszú, emberi útjainkon
lobogó, szép szó is van elég,
de vajon a melegéért
lépünk-e mindig közelebb?

REGGELI CSÖNDES STATISZTIKA

Város.

Lányok hajnali sietése.

A táskában vajaskenyér,
rágott végű ceruza, só, rúzs.

Nyújtózva ébredő szállodák.

Millió, apró titkokkal rezdülő rézkilincsek.

Itt a tej, jég, friss az újság.

Korty kávé állva.

A buszban hideg az ülés.

Jobb elmerengni valamin,
nem köszönni.

Cipőmon ott a tegnapi sár,
egy álmoszemű lány

nem nézett vissza.

Üzletajtók nyílnak,

bent virág, szesz, koporsó, könyv, kenyér.

Város.

Mint húsdarálóban egy kerék,

forog a szárnyas ajtó,

nyeli az embereket.

Apám most valahol

feltűri inge ujját,

mert rásütött a nap.

HA KÖLTŐ, KILÉP A VERSBŐL

Darabokra szedné szívét,
s széthajigálná
szavaival.
Kívül-belül
borzolja a lét,
mint állat-ösztönt a nyers bőr.
Ír, mert hiszi, hogy élnek a betűk,
de egyszer,
ha költő: kilép a versből...
Az egyik kardot fogott,
pedig tollának csillogása
szebb volt.
A másik robbanó plakátot rajzolt,
verekedett, vagy szónokolt,
mert tudta,
van úgy, hogy olvasni sincs idő.
Ha költő, kilép a versből.

Onnan már vissza
nem vezet az út.

Ki kardot fogott, leszúrták.
Ki öklét rázta, magát ölte meg,
sem plakát, sem ütés, sem a szép szó
nem volt elég.

Ha költő, kilép a versből,
ha költő,
ebbe belehal.

SZÓLÍTSATOK MEG

Költeni csöndben szeretnek,
ezért húzódnak el
a madarak is.

A költő fészke a világ.
Ne bántsatok,
ha csöndben ballagok,
sűrűn kopogó utakon,
egyedül.

Hanem olyankor inkább
szólítsatok meg.
Örökké társat keresek éppen,
vigyázva várót,
hogymegmutassam, kiröpítsem
tollasodó szép szavaim.

DIALEKTIKA

Csak úgy beszélj velem,
ha megérted
az esős hajnalok szomorúságát,
s örülni tudsz,
hogy nő a fű.
Csak úgy beszélj velem,
ha sejtet,
mért mosolyognak
a gyászkocsik után lépegetők,
s mért sírnak titokban
a lakodalmas menet
árva asszonyai.
Csak úgy beszélj velem,
mert szeleburdinak tűnő,
de könny-komoly lelkű folyók
tanítottak a tagadásra,
és úgy akarom,
ne legyen soha bennem
olyan hatalom,
mely megtiltana,
hogy kicifrázsam a bánatom.

OLYANNÁ LENNI KÉNE

A fák közé csapott
az ősz,
s mint sárga rozsda,
hullott a sok levél.
Azóta
ágak hegyére gyűl
a könnyező eső,
s a föld
nehéz ködöket húz magára
takarónak.
Jaj,
olyanná lenni kéne most,
akár a mag:
őrizni nyári hőségeket,
s hevíteni új tüzekre ismét
a termés-álmú
megfáradt rögök
bizsergő porcikáit.

MOST AZT SZERETNÉM

Ülök az erdő szélénél,
ahol a fák
leveles álmukat
most alusszák.
Göcsös ujjaik között
a madárfészkek
tavalyi melege
kihullott rég,
üres közök,
kék repedések
fölött
földre néz az ég.
Azt hiszem,
szótlán,
lombtalan erdő
vagyok én is:
megnőttek bennem
a mindent-kimondás
temetői.
Most azt szeretném,
ha - mint a fák -
május-sebesen tudnék
ég-szemű emberek gondjába
belenőni.

FALU

Lassan megöszül már
az ősz is:
ott kinn,
a hegyek halántékain
csillog a dér.
Üzent a tél,
jönnek a hosszú esték
(a boltban elfogyott
a kályhafesték)
s a tüzeket
őrizni kezdték
plelykás vénasszonyok.

Ilyen a falu,
ki tudja mióta már.

Megyek az utcán:
a házak ablakában
halvány csillagok,
apróka fények...
Este van, sár, sötét.
De lám, az iskolában
paraszt-legények
azon vitáznak,
mi fán is terem
a villamosság,
igaz-e az, hogy a lányok
már vele mossák
a szomszéd faluban
- mint városon -
a gúnyát?

ANTENNA

Ott állt az ember
öt emelettel
közelebb az éghez,
mint én -

Felhők kontyába
tűzte a tévé
antenna-tűjét,
mint rég,
kedvese hajába
az első csatot.

Szétnézett aztán,
a szíven
végigfutott és nőtt
az új öröm,
akár a háztetők

haván
guruló hógolyó...

TELEK S TAVASZOK ELÉBE

Be jó a béke szép
őszét megérni...
A barna gesztenyék
kinyílt szemében
csillog a kék őszi ég.
Ágak kezéből kihullott,
sárgult szerelmes levelek
zörögnek ütemre lépő
fiatalok nyomában,
almák pirosa
kacag a lányok arcán,
must íze van a csóknak,
s mint zamatos, édes nedvek
a hamvas szilvát,
szerelmünket beért
örömök majd szétfeszítik...
Be jó a béke szép
őszét megérni,
be jó telek s tavaszok
elébe bízva nézni -

SZÉPEN AKARNÁM

Szépen akarnám
hogy is mondjam?

Utcánkban lakott egy féllábú ember.
Húsz évvel ezelőtt, úgy délután
egyetlen térdére ültetett.
Rágyújtott aztán, s pipája szárával
lábamra mutatott:
„Ezekkel járok én tovább, fiam.”

Egy este a jövőről beszélt a népgyűlésen,
azt mondták, a „sejt” bízta meg.
Nem is sejtettem akkor én még,
ki vett ölébe engem.

Tankok leszakadt hernyótalpa
hevert az úti sárban,
mezítláb sétáltunk rajta,
büszkén, akár az óriások.
Nem is sejtettem akkor én még,
biztos lépéseim
ki látta hirtelen meg.

Szépen akarnám,
hogy is mondjam -:
Ha élne még az a féllábú ember,
hozzá mennék most ünnepelni nyomban.

Leülnénk ketten,
koccintanánk,
s amire egymásnak elmesélnők
szépen a múltat s a mát is,
mint színes madarak,
házára röppennének a zászlók,
s kertjében tudom,
kicsípnék maguk a fák is.

VÁLTÁS

Nézzétek jól meg e táskás,
siető, csöpp embereket,
akik talán még föl sem érik
az iskolák nehéz kilincsét,
mert bennük készül a váltás.
Ne csodálkozzatok rajtuk,
hogy most fedezik föl az Á-kat
és Bé-ket. Sorra számon kérik
a századok titkát s kincsét.
Kibogozzák a még rejtett
értelmű hieroglifákat,
sokan közülük egyszer
fölcsomagolják az anyag
megtudott, biztos törvényeit,
s nekivágnak az űrnek.
Pillantásuktól a vad,
perlekedő atomok
rendre megszelídülnek,
s akárcsak ők
az iskolapadokban,
a kommunizmus otthonában,
figyelmes fegyelemmel
összeülnek.

EGY HATÁRKÖNÉL

Van úgy,
hogy kezem ügyébe kerülnek a kategóriák:
terekkel, történetekkel játszom
behunyt szemmel is.
Ma már tudom,
az idő végtelen, spirális útján
nemcsak piramisok, tornyok és obeliszkek,
de egyszerű, sima határkövek is sorakoznak.
Útközben föléjük hajol
a történelem,
s hatalmas rédisz-tollával
fölrírja fontos dátumait.
Például: harmadik, negyedik, tizedik kongresszus.
És azt is tudom,
ilyenkor új időszámítás szerint
rendeződnek a munka-koordináták.
A párt karja mozdul,
s finom áttételekkel,
nagyítva, kicsinyítve
minden működés
a történelem jövő-pillanatához igazodik.
És milyen egyszerűen!
Valahol csendül egy kalapács,
és megrezdülnek a zongora-húrok.
Egy könyv kinyílik,
s a tervszámok felröppennek a gyárkéményre.
Megnyomják a gombot,
s a tények futószalagai
érveket hordnak az értelem elé.

KÜLDETÉSBEN

Csak zajával ér el a város.
Bandukolok
két odapötytyintett
Falu között,
itt járhatott anyám is sáros,
szomorú időben a tegnap,
tudom, hazaérek,
s a párolgó vacsora mellett
elkezd újra:
biza, rossz az az út,
könnyű annak, ki kocsin jár,
én azzal jöttem-e...
Rágyújtunk apámmal aztán,
s én elmesélem,
egyedül, gyalog jöttem,
reggel korán kelek,
mert holnapi gondjaimnak
sorszáma van a noteszemben.
Anyám majd szembe ül velem,
hogymondjam csak, mondjam,
reggel elmosogat.
Hajnalban
habos tejet hoz ágyam elé,
csak hallgat, de nem marasztal,
ha el kell mennem:
a párt ember-arcát
meglátta bennem.

VASÁRNAP

A mész-szagú tömbház
lépcsős labirintját
úgy vette be,
mint volán mellett
az éles kanyarokat.

Csöpp orrát az asszony
ablakhoz nyomva
nézett utána hosszan,
azután újra ágyba bújt.
Egy percre csak.

Amikor szétnyílt a reggel,
kint csupa habos párnára
csurgott a Nap.

TÉLI TÁJKÉP

Fagy-szagú szél fújt,
förfögeteg támad,
söpri a mezőt,
rázza a fákat.

Roppan a hó és
röppen az ének,
ropják a táncot
lányok, legények.

Hegedű húrján
úgy sír a nóta,
mintha a nyárba
érne vonója.

LEGÉNYKORBAN

Ne csodálkozzatok,
ha sietősek
és türelmetlenek vagyunk.
A lobogást
nem megszoknunk kellett,
mert vele nőttünk.
Nem tudunk várni
semmit:
se vonatot,
se megígért csókot,
se jobb időjárást.
Az ünnepeket
nem a pihenésért szeretjük -
Agyunkban,
mint színes neonok,
vibrálnak a holnapi formák.
Kárpátok, Doftána, Tenger...
Ilyenkor hátizsákkal,
nagy szemekkel járunk
és nagyon tudjuk,
hogy jól van
így:
fákon vannak az almák,
bilincsek a múzeumokban,
és vízben a kagylók.

AMENNYI MÁJUS

Ó, mennyi tűz,
tavasz-varázs
ég most a hajnalokban.

Amennyi rügy,
ma mind parázs
és láng-virággal lobban.

Amennyi vágy,
a májusból
bomolt, nincs vége-hossza...

Amennyi május,
a munkáskéz
melegét küldi, hozza.

VONATON

Fut a vonat -
Ablak elé
állva nézem, hogy a füsttel
kis csillagok hullnak gyáván
visszafelé -
Hullnak, szállnak, s látom, amint
belehalnak az ártatlan
hóhullásba -

Csak egy csillag, amely bátran
szembenéz az éjszakával.
Piros tűz ég
e csillagban, februárban
kemény-öklű vasutasok
odatűzték
a mozdonyok homlokára.
Ott ég most is lángragyúlva,
s amerre jár,
a hópártás fehér hegyek
utat nyitva elfordulnak...

VIHAR

A szél a felhőket összetépte,
az utcán fölkavarta a port,
aztán dörögve vágta a világ szemébe
a záport.

Az ég füstös üvegét
tüzes villám-kardok
törték darabokra.

A csattogó cseppek
zörgő ablakokat parittyáztak,
a házak cserepei fölborzolódtak,
s az ereszek sora
sírni kezdett...

Így született a vihar.

Tört, lopott, zúzott
s maga sem tudta, mit akar.

Valahogy így kezdődött
a forradalom is:

De tudta, mit akar:

fölborítani a régi világot!

Ezt kiabálták

omló falak között

a suhogó plakátok.

ESŐ

Fodrozó felhőből fonta,
s földigérő, hosszú
szálakból szőtte a szél
a zuhogó záport.

Lehullt az első
jó, meleg eső,
s a kinyílni vágyó
bimbó rügyek
már célbavették
a kék magasságot.

Az ásóktól tanulták
talán az égre-nézést,
amint az elhaladó
fiatalok feje fölött
összekocódtak.

AMIKOR SÍRSZ

PROFÁN SZERELEM

Romlás szájában voltál
a legjobb falat.
De kihulltál,
mert megkívántalak.

A HALAK IS

A halak is örülnek
ilyenkor -
Kocogó jégtáblák közé
besüt a Nap,
s ők tavaszt szippantani
föl-fölugornak.
Én nem tudom,
a hajnali kakasszó,
vagy a madarak csiripelése
törte-e meg
a patakok jegét,
de ének volt:
valami olyan,
mint amikor a kedves -
haragos, hosszú hallgatás után -
reggel,
elkezd dudorászni.

CSALÓKA KÖNNYEK

Csipkés kis
csillagok,
hópelyhek,
szépek -
remegnek,
ragyognak,
égnek.

Halovány
arcodra
suttogva
szállnak,
szaporán
könnyekké
válnak.

Ámde csak
illanó,
csalóka
könnyek:
oly könnyen
gurulnak,
jönnek...

TI TANÍTOTTÁTOK

Záporos
tavaszi nekifutamodás,
lobogó
nyár, mikor meleg az este,
levelek
tenyerén seb-piros ősz,
elvérzett
vad-nyomú tél,
változó
évszakok, s minden, mi múlik,
ugye ti
tanítottátok a kedvesem is
örökké
másnak, siratnivalónak lenni,
szomorú
vágyások ideges tűzében élni?
Mert hogyha
ő elmegy, siratok benne
minden őszt,
tavaszt és elnyílt virágot,
s ha megjő,
átöltözik a kedvem
aszerint,
ami a legszebb
a tűnő,
kavargó évszakokban.

HA JÖN A TAVASZ

Lásd, a rügyeket már
lassan kibogozzák
a friss, hajnali,
hószagú szelek...
Szinte hallani,
mint bizseregnek
a fában, a fűben
feszülő erek.

A kert alatt borzas,
kíváncsi verebek
várják, jön-e már
a sok kis kerek
csigagyerek -
Lásd, csak te vagy az,
kit a tél úgy behavaz,
hogy ha jön a tavasz,
hideg maradsz...

HOGY ELMENTÉL

A sok kerék is arra vitt,
amerre elgurult a Nap.

Hogy elmentél,
csak nekem komplikált.
Mert akkor éjjel
megtanultam a vonatkönyvet,
s kiálltam képzeletben
minden állomásra.

Azóta átellenben élek a Nappal,
nem alatta.

Lefekszem álmos virradattal,
s ha egymásra nézünk estefelé,
mint tiltó-piros óriás szemafor
előmbe áll:
ne menjek utánad.

MERT NEMCSAK A SZÉP SZÓ...

Őszinték voltunk, s tiszták,
te, meg én,
akár a forrás,
mely a föld szívét hozza hűvös
tenyerén.

A szerelem legszebb szavait szóltá
a szánk csak,
s látod, örömünk
mégis fogyott, ha ránk virradt
a másnap.

Mert nemcsak a szép szó, gyöngybetűs írás,
vagy a jel,
de amit hordoz,
néha a lényeg
kopik el.

Én odaállítom szűrős akaratom a számhoz,
úgy védem
legszebb szavaim ezután,
mint kaptár-őrző méhek ősz idején
a mézet.

És „szeretlek” helyett inkább
azt mondom,
ülj ide mellém, kedves,
jó szóval simogasd végig
a gondom.

Ugye zöldbe bomló fákra gondolsz akkor is,
ha *szám* csak
levelemben a május, V. hónap,
s az eső-szagú szelek melegét is érzed,
hogyan ránk csap.

Legszebben apámtól hallottam
a békét:
„Micsoda jó dologidő van” -
- Arattunk éppen és földig ért
a kék ég.

Hát odaállítom szűrős akaratom a számhoz,
úgy védem
legszebb szavaim ezután,
mint kaptár-őrző méhek ősz idején
a mézet.

AMIKOR SÍRSZ

Amikor sírsz,
lesüti fejét a napraforgó,
s piros könnyeket hullat
a ribiszkebokor.

Amikor sírsz,
füzek panaszát isszák a habok,
s a fák gyökerei
sós vizet nyelnek.

Amikor sírsz,
kaptánba lépnek a sunyi rókák,
bevallja fészket a madár,
és én,
amikor sírsz,
elharapom a nyelvem,
s a nótát.

ÉN NEM TUDHATOM

*Amikor egyedül vagyok,
nem teríték asztalt.*

Sokat tűnődöm mostanában,
ha egyedül vagyok, s várlak.

Olyankor annyi mindent
kigondolok szélről, esőről, hóról,
s ami még eszembe juttat, mert minket
fűjt, mosott, belepett, vagy jósolt
egymásnak furcsa véletlenekben...

Most hull a hó
tetőre, fára, kőre...
S mert messze vagy,
közénk is.

Mindig van valami közöttünk,
valami hullás,
valami elfelejtés.

Én nem tudhatom,
hogyan boldogul más
a szerelemmel,
de amikor egyedül vagyok,
hosszú, árva esték
csöndjében megérezem: ha túl jó az ember,
sohasem elég rossz ahhoz,
hogy nagyon szeressék.

TELEFONÁLT A KEDVES

Valami jó melegség
futott végig a drótokon,
didergő testű fecskék,
hűvös porcelánok között,
hogy újra megkerestél.

Rohant szavad az ég alatt
és fű-szagú föld felett,
mint a tűz a gyújtózsínóban -
De mért van az, hogy legnagyobb robajjal
bennem egy szónyi
hallgatásod robbant?

HALLOM VALAHONNAN

Egy régi szerelem
vacog utánam.
Sietésemben elmaradt az úton,
most hallom valahonnan,
s torkomba gyűl a világ.

Amerre járok,
neonok karja hajol fölém,
hogy lássak,
de nyomod nincs, fővény
a járda.

Mit is kezdhethnék fényes utakon
fölborzolt hangulatommal?
Sírni egy kicsit, egyedül,
az kéne most, tudom,
de merre menjek?

Modern bódékban lóg a szerencse,
csapkodó kedvet árulnak
röhögő kocsmák,
a borbélyüzletben jószagú kölnit,
meghajló köszönést kapok
kopasz uraktól,
kik tanácsot adnak hulló hajamra.

Ravatalszagú templomokban
poros térdű vénasszonyok
istent kutatva imbolyognak,
ott mit keresnék?

Elvtársaimhoz elmehetnék,
de ők azt mondanák,
a pesszimizmus mellett
agitálok.

Egy régi szerelem
vacog utánam.
Sietésemben elmaradt az úton.
Most hallom valahonnan,
megállok,
a torkomban befelé zokog a világ.

ÍGY - ÚGY

Mint esővíz,
könny,
vagy a bánat:
néha minden
úgy összegyűl -

Nem jó ilyenkor
így,
egyedül -

TUDHATOD MÁR

Amikor először megláttalak,
hirtelen megértettem
az utcát,
a házakat,
s a fákat is.

Tenyerem volt az út,
kisimult,
hogy rálépj könnyedén.
A mellékutcák ujjaim voltak,
hogy eligazítsanak
felém.

A házak is én voltam
- az a régi parasztleány,
ki minden sarkon elődbe állna;
csípőre tett csatorna-karokkal,
erkélynyi lájbizsebekben
tele virággal várlak.

A fák föléd hajoltak,
szerelem-szélben
dúdolva mondták,
ide térj meg.
Tudhatod már:
én beszéltem.

Amikor először láttalak,
hirtelen megértettem
az utcát,
a házakat,
s a fákat is.

DARABOS KÖVEK

HASONLAT

Én azt hiszem,
amikor nagyon nagy dolgok
történtek a földön,
- például forradalom -,
markába köpött a világ,
mint apám,
keményfogású hajnalokon.

SZÉP, FEHÉR FÜSTBŐL

A legmodernebb kor elején
egy pilóta
sugárhajtású gépen
nagy sietősen
végigfutott az égen.

Utána ottmaradt
szép, fehér füstből
egy hosszú gondolatjel:
vedd tudomásul,
világ, gondolkozni kell!

Én magamra vettem,
s most azon gondolkodom
- a legmodernebb kor közepén -
vajon lesz-e időd
te pilóta,
hogyan sugárhajtású gépen
egyszer csöndben
végigmenj az égen,
s szép, fehér füstből
földrj egy sort
a legszebb versből?

DARABOS KÖVEK

Tűnődéseimben
darabos kövek vágódnak
kongó falakhoz,
s rozsdás bányacsillék hordják
felszínes mosolyok elé
komoly, szép könnyeimet.

MODERN VERS

Csernik Zoltán barátomnak

Szavak zavarodva
csapódnak szárnyas
gondolatoknak:
sarkon fordul a rím két
roncsbatörött gond
közt, de ha Rilket
fömlötöm, dinamitéként
robban a főmben
az abszolútó igazság:
gané-domb a világ,
de fölötte modern madarak
csőrében csattog a holnap
slussz-passz.

VAGÁNY BESZÉD

Belém sietett a tegnap
egy sürgős autó.

Szerencsém, hogy van egy rossz szokásom:
a félrelépés.

KIK ELSUHANTOK

Barátaim,
kik elsuhanatok a világban,
láttam,
szegett fővel alusztok
a repülőgépen,
míg elfordul a Föld.
Pedig tudjátok meg:
van,
akinek az is érdekes,
ha működik egy zippzár.

KÉRÉS

Úgy volt,
hogy szép, meleg
szó helyett
csönddel vártalak.
Magamba fordultam
akkor, tudd meg,
akár a bicska.

Olyankor könnyen,
hideg könnyel
mégse köszönj el.

VÁLÁS UTÁN

Tavaszt árul a sétatéren
egy sírós szemű, görbe néni.

Ringó kocsijából kinyúl a csöppség,
szép anyukáját kérve nézi.

Jó szó is kell az ibolyához:
„Pfű, phű, jaj, szakasztott az apja!”

Nem sejti senki: hazamegy az asszony,
s az első sétát megsiratja.

SÍRÁSÓK

A sírásók előtttem
valamit mindég
rejtenek.

Nem értem rég,
hová teszik a szomorúságot,
ha elindulnak
a temetők felé.
Füstölnek,
köpnek,
kacagnak,
utána bölcsek,
akár az agg-tudósok.

Vagy azt hiszik,
amért naponta sírban állnak,
kevesebb étellel adósok?

TÖRVÉNYEK FELISMERÉSE

I

Posztulátumok kapujában

*Állandóan kísértenek a dolgok.
A felismert hasznú formák
S az anyag igénybevehető szolgálatai.*

Lászlóffy Aladár

Ó, szabály,
szigorú törvény,
merő hit!
Mi vagy, hogy téged
erősít,
véd ellenséged,
a kivétel is?

Először így volt:
minden magától
értetődött,
aminek fölismert haszna volt,
hogyan szálltunk a fákról.

A törvények időszámítása
akkor kezdődött,
amikor vállaltvont
az első megnevezés.
Hirtelen kitaláltuk a paragrafust,
a fájás hatalmát, a kés,
ököl és szégyen erejét,
míg lassan összebonyolódtak
gyönyörű s gaz szándékaink.
Engem más érdekel...

II

Szabályok szebbik arca

Ültem már kő helyett
habos lovak után
hányódó boronán,
s elnyúltam ringó
kagylófotelben.
Aludtam ringyó
ágyában, repülőgépen,
de a szabályok szebbik arca
elfordult előlem.

Tegnap a vonaton
sarokból néztem
az éji esőt.

A cseppek kanyargós vonalai
ráncaimat keresték
megfáradt arcomon,
amint az ablaküvegen
kirajzolódott.

A tűnő idő
zakatolt alattam,
s bennem a gond,
hogymegyek egyedül maradtam.
És nyílt az ajtó.
A szép lány belibbent,
utána apja, anyja.

Szembe ült velem,
és nem nézett énrám.
Hiába lestem
a percet sokáig némán,
régimintanok
keresztútjában,
tudtam, mi ketten
bármely szemekkel
nem láthatjuk egymást.
De egyszer kinézett
az ablakon a szép lány:
és pillantásunk
így találkozott.

Ó, fizika!
Tükrözés törvénye,
száraz szabályok,
fények megtörése,
miért nem szerettelek?

Szabályok szebbik arcát keresem
az ember nyomú történelemben,
törvények fölismerése izgat,
mert sosem követtem oktalán hitet,
csak azt,
amelynek fölfogható a haszna.

Mert tisztelni szeretnék egyszer
MINDEN pecsétes írást,
amelyben kész a döntés,
mert szeretni szeretnék egyszer
MINDEN mozdulatot,
amelytől sorsok függenek,
mert követni akarok egyszer
MINDEN embert,
ki engem tanítani
vállalkozott.

SEMMI, SEMMI

Egy ember megy előttem,
a pocsolyákat észre sem veszi,
se a köveket,
se a bámuló gyermekeket.
Egy ember megy előttem,
lesütött fővel,
egyenesbe veszi az utakat,
az autókat, a parkokat,
a dudákat meg se hallja,
se a sípokat, se a lármát.
Egy ember megy előttem,
viszi sokmázsás bánatát,
a pocsolyákat észre sem veszi,
a dudákat,
a sípokat meg se hallja.
Ó, emberek, autók,
ne ordítsatok!
Most elébe állok,
s szépen megkérdem: - mi van veled?
Csak attól tartok,
azt mondja majd,
hogy semmi, semmi...

NEKEM ÍGY SIKERÜLT

Munkába mennek,
munkából jönnek...

Van, akit a hajnal
villamoson ér,
behunyt szemekkel őrzi álmát,
asszony melegét.

Van, akit a hajnal
villamoson ér,
nyitott szemekkel várja álmát,
asszony melegét.

Mit magyarázzam?
Nekem így sikerült:
se álom,
se asszony,
egy parkban rám talált a Nap.
A fák közül,
mint karcsú, nyújtózó halak,
cégtábla-pikkelyekkel
villogtak bolt-falak:
- Tej, Hús, Kenyér, Cipő...

Munkába mennek,
munkából jönnek...

Van, akit a hajnal
villamoson ér.

Mit magyarázzam?

Erre nincs idő.

Az lenne jó, ha most
beérném
az első villamost.

ANYÁM AZT KÉRDI, MÉRT NEM ALSZOM

Mint jó darab hasított fa,
ablakot támaszt a holdvilág.
Kint búzaborzoló szelek
kabátgombolósan
kódorognak. Mindszent hava.

Puha az ágyam,
aludni kéne,
de bürökszagú az este,
s mint sokágú utak,
olyan a vágyam.

Anyám azt kérdi,
mért nem alszom.
Kendert vetett egész nap
messzihallszón,
de én... ki érti?

Plafonra nézek én most,
s a csillagokig
mindent felfogok.
Ablakra nézek én most,
s a tengerekig
mindent befogok.

Hogy mondjam el?

Borjának enni ad a szomszéd,
és káromkodik, kutyája mért csaholt.
- Tolvaj? - Asszony szólt, számár beszéd
legyint, s fölötte elsuhan egy műhold.

Rövidhullámon jár a hír ezeknek:
„Callgirl”, - így szólítják a nőket,
kik telefonhívásra is szeretnek,
s nem dobnak el már keszkenőket.

Öt házzal arrébb, a párás
gyűlésteremben kormos lámpa ég
és álmos tanítónőknek magyarázzák:
„Persze, nem megy így a szántás,
ha az utcán a jelszó nem elég.”

Kicsomagolja szalonnáját
az éjjeli őr, s az újságpapírt
tenyere sarkával kivasalja
a néptanács asztalán, lám mit ír:

„A Safety First Shoe Division
háromszázezer dzsungelcsizmát
készít a katonáknak,
mert Vietnámban cudar idő van.”

- Az istenit!

Az ő tyúkjá, ha korán nem tojik meg,
a reggelije holnap elmarad...

Mint jó darab hasított fa,
ablakot támaszt a holdvilág.
Kint búzaborzoló szelek
kabátgombolósan
kódorognak. Mindszent hava.

Ó, Éos fia, Memnon,
hajnal és fény istene,
anyám azt kérdi,
mért nem alszom,
s ha megmondanám,
megtérni intene.

Tehozzád térek én meg
minden hajnalon és azt könyörgöm,
beszéljünk Unkle Sammal
és minden éjjeli örrel,
minden édesanyával
és annak mindenik fiával,
hogy szeressenek.

Hajnal és fény istene, látod,
anyám kendert vetett egész nap,
a tanítónők mindég álmosak,
valahol dzsungelcsizmákat varrnak,
s én nem alhatom, mert otthon
bürökszagú az este.